

SANDARA

LITHUANIAN

NEWSPAPER

EINA NUO 1918 METŲ

SANDARA

Published by the
Lithuanian National League
of America

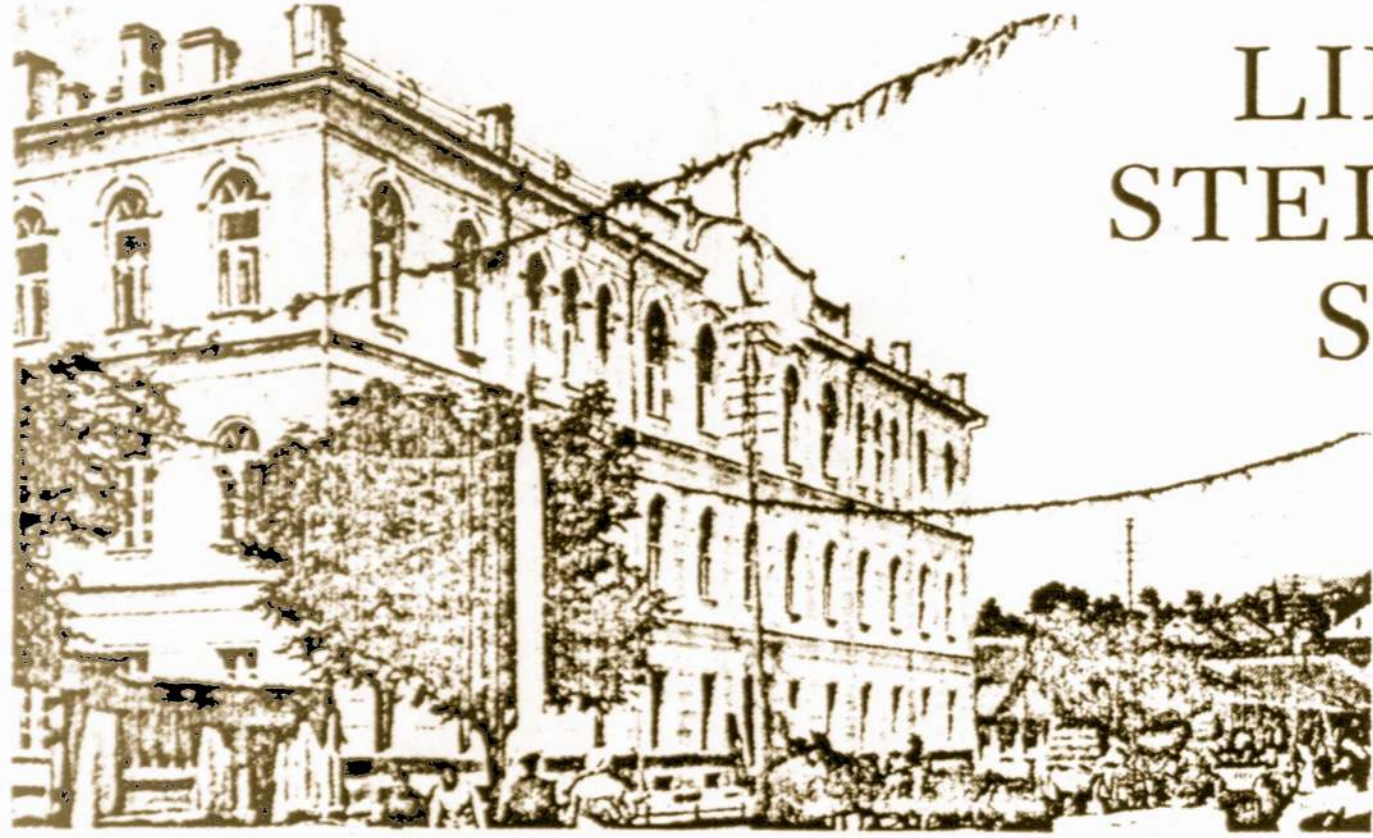
Consisting of 100 Branches Located
in All Principal Cities of the
UNITED STATES

840 West 33rd Street,
Chicago, Ill. 60608
Telephone: (312) 927-4789

PRICE 50 CENTS

GEGUŽĖS 19 - MAY 19, 1980

NR. 10

Rūmai Kaune, kuriuose vyko Steigiamojo Seimo posėdžiai
(vėliau "Aušros" mergaičių gimnazija)

LIETUVOS STEIGIAMASIS SEIMAS

60 METŲ SUKAKTIS

Šių metų gegužės 15 dieną suėjo 60 metų, kai Kaune rinkosi LIETUVOS STEIGIAMASIS SEIMAS. Steigiamasis Seimas 1920 m. birželio 2 d. priėmė LAIKINĄJĄ KONSTITUCIJĄ. Birželio 19 d. A.Smetona perdavė Lietuvos Prezidento pareigas St.Seimo pirm. A.Stulginskiui, Dr.Kazys Grinius sudarė Ministerių Kabineta.

ALEKSANDRAS STULGINSKIS
1885-1969

Steigiamojo Seimo pirmininkas 1920.V.15 - 1922.X.6 ir
Lietuvos Valstybės prezidentas 1920.VI.19 - 1926.VI.17.

SIBIRO KANKINYS

PREZIDENTO ALEKSANDRO STULGINSKIO
MINĖJIMAS, surengtas Pedagoginio
Lituanistikos Instituto, įvyko š.m.
gegužės 4 d.Chicagoje.Akademinėje
dalyje skaitė paskaitas Vytautas
Vatekūnas ir prof.Balys Vitkus.
Temos: Lietuvos Respublikos Presiden-
tas; A.Stulginskis - Agronomas.

BRUOŽAI

Filadelfijoje posėdžiaujančiai pasaulinių problemų tarybai prez. J. Carteris, tarp kitko, pabrėžė, jog labiausiai deganti šių dienų pasaulinė problema yra sovietų agresija Afganistane, tai yra prielaidis tolesnei jų ekspansijai, o pirmoje eilėje į Iraną ir Pakistaną. Prezidentas, apeliuodamas į visą laisvąjį pasaulį pabrėžė vieningos akcijos reikalą, liečiantį taiką mylinčias valstybes. Nepakankamas padėties vertinimas gali būti laikoma istorine klaida... klaida, kuri gali sukelti toli siekiančių pasėkų.

Paminėjęs "detante", prezidentas sako, jog ji turi būti sukurta sveikais pagrindais, ne vienašališka. Sovietai turi, pagaliau, suprasti, kad siekiant naudoti iš bendradarbiavimo su Vakarais, negalima tęsti agresiją, Vakarai nesėdės su dėtomis rankomis. Kalbėdamas apie Irane kalinamus amerikiečius, prezidentas pareiškė, jog nepamiršime savo tautiečių. Bendradarbiaudami su savo sąjungininkais, visomis mums įmanomomis priemonėmis sieksime ir toliau jų išlaisvinimo. Iranui nuolat stengsimės priminti, jog jų krašto integralumas ir nepriklausomybė žymia dalimi priklauso nuo jų pačių.

Pirmą sykį nuo nepavykusios amerikiečių akcijos išlaisvinti savo ambasados narius, jau pusę metų laikomus nelegaliai Irano revoliucionierius, JAV senatas paskelbė jos vadų pavardes. Misiijos komendantas pulk. Charles Beckwith turėjo slapta posėdį su karinio komiteto nariais ir juos painformavo apie nepasisekimo priežastis. Pirmininkaujantis komitetui senatorius John Stennis pareiškė, jog tuo klausimu netrukus praves formalų apklausinįją.

Tautinėse Arlingtono kapinėse iškilmingai palaidoti aštuoni amerikiečių, žuvusių vaduojant savo tautiečius Irane, pa laikai, dalyvaujant žuvusiųjų giminėms, vyriausybės nariams su pačiu prezidentu priešakyje.

Nelegaliai laikomų Irane JAV ambasados narių likimas, atrodo, bus dar pasunkėjęs po nepavykusio jų išvadavimo. Irano spaudos žiniomis, įkaitai būvę painformuoti apie nepavykusį amerikiečių bandymą juos išvaduoti. Esą, vieni jų į tai reagavo nervingai, kiti gi abejingai. Amerikiečių įkaitai išskirstyti į 12 vietovių, kurios laikomos paslapytyje. Giminėms leidžiama su jais susirašinėti, bet tik senu adresu.

Po ilgos ir sunkios ligos mirė legendarinis Jugoslavijos valstybės vyras - partizanų vadas savo krašte su vokiečių okupantais, komunistinės santvarkos steigėjas, amžinas prezidentas, maršalas Josif Broz Tito. Pastarojo karo metu ir po karo, turėdamas vakariečių ir sovietų pagalbą, jis sėkmingai susido-

rojo su išoriniais ir vidaus priešais, šiuo atveju monarchistais, ikopęs į valdžios viršūnes, Sovietai, kurių auklėtiniu jis buvo, įžiūrėjo jame ištikimą savo vasa-lą, nors jis, kaip reta išimtis sovietinėje praktikoje, juos apvylė.

Taip, priešingai Stalino valiai, gimė tautinis komunizmas, davęs pradžią daugeliui kitų komunizmo vadų ieškoti "kelio į socializmą" be Krem-liaus varžtų. Tuo Tito pagarsėjo visame pasaulyje. Vakarai jį teigiamai vertino, kaip skaudžią rakštį komunistinio giganto kūne.

Pagal Tito valią, Jugoslaviją valdyti, dar jam gyvam esant, sudaryta devynių žmonių taryba su viceprezidentu Lazaru Koliszewskiu. Federaline Jugoslavijos respublika yra daugelio tautybių mišinys. Manoma, kad bolševikai pradės ten kelti intrigas ir ieškos priešas-čių "teikti pagalbą".

Fidelio Castro dominuojama Kuba JAV sukelia dar vieną rūpestį. Nors F.

Castro iš Sovietų Rusijos gauna nuolatines pagalbas už 3 milijonus dolerių metams, bet tos sumos nepakanka. Turėdamas ūkinį ir politinių problemų, F. Castro nebe pirmą sykį leidžia iš savo "rojaus" išvykti savo priešams. Tokių bėglių susidarė labai daug. JAV pradžioje buvo numatytas išleisti 3,500, tačiau praktiškai tas skaičius prašoko bent aštuonis kartus ir dar galo nenumato. Pabėgėlių tarpe yra net kriminalinių nusikaltėlių, paleistų iš kalėjimo, tiek ir F. Castro garbintojų, kurie čia siunčiami su tam tikra misija.

Kom. Kinija skelbia suradusi naujus naftos ir gamtinių dujų šaltinius.

Iš Kubos Maskva paleido veikti, anglių kalba, stiprią radio stotį.

Ateityje olimpinis žaidimus numatoma ruošti tik Graikijoje, iš kur jie yra kilę.

LIETUVIAI POLITINIAI KALINIAI KANKINAMI BEPROTNAMIUOSE

Kada žiaurusis Lietuvos okupantas mūsų tėvynėje verčia džiaugsmingai minėti 40 metų sukaktį nuo Maskvos prievarta įvykdyto Lietuvos prie Sovietų S-gos "prijungimo", ko nepripažįsta Vakarų demokratinės valstybės ir mūsų tauta visais galimais būdais kovoja už nepriklausomos Lietuvos valstybės atstatymą, - išsivija turėtų vietoje liūdny minėjimų daugiau pasiryžti ir sustiprinti kovą už Lietuvos laisvę, primenant pasauliui okupantų vykdytą ir dar tebevykdomą mūsų ir kitų tautų naikinimą, grobuoniškos Sovietų Rusijos grėsmę visam Vak. pasauliui.

Į tai turėtume atkreipti didelį dėmesį didžiųjų birželio trėmimų minėjimuose, paruošiant kad ir mažesnio masto genocido parodas, primant atitinkamas rezoliucijas ne tik savo, bet ir kitataulčių visuomenėi.

Amerikos Lietuvių Taryba Lietuvos okupanto nusikaltimus prieš mūsų tautą seka ir dokumentuoja ir visa tai panaudoja informacijai Lietuvos laisvinimo byloje.

Čia pateikiame dalį sąrašo psichiatrinėse ligoninėse lankytų ar tebekankinamų lietuvių, kad prisimintume tuos mūsų tautos kankinius savo susirinkimuose ir keltume jų kančią kitataulčių spaudoje, radio programose.

tyti paminklą stalinizmo aukoms. 1973 m. uždarytas į Cerniachovskio (Isručio) psich. ligoninę. Grįžo 1979. VIII. 23, dalyvavo demonstracijose Maskvoje ir pasirašė 45 pabaltiečių memoran-
Ya 0 100/5.

Arvydas Čechanavičius g. 1949. VI. 12, 1973 m. suimtas Kaune už pogrindinės spaudos platinimą, kalintas Cerniachovskio (Isručio) kalėjime. Po 2 metų perkeltas į Naujosios Vilnios psich. ligoninę. 1979. I. 25 išleistas 1979. VIII. 23 dalyvavo demonstracijose Maskvoje ir pasirašė 45 pabaltiečių memorandumą. 1979. XI. 9 vėl suimtas už "neteisėtą telef. įjungimą savo bute", uždarytas N. Vilnios psich. ligon.

Petras Cidzikas, g. 1944 m., Vilniaus univ. stud., apkaltintas platinimu patriotinių eilėraščių, LKB Kronikos, antisovietinių lapelių, skatinančių gražinti demokratiją ir raginančių pasta-

1980 m. pradžioje išvežtas į Cerniachovskio spec. psich. ligoninę.

Jūratė Galeckaitė kilusi nuo Biržų, 1972 m. suimta, kad vienoje demonstracijoje pasirodė apsisiautusi lietuviška vėliava. Kalinama ir "gydoma" psich. ligon. Sibire.

Romas Grigas g. 1958 m., Vilniaus univ. stud., už Lenino-bareljefo įmetimą į Nerį suimtas 1977. I. 23 ir uždarytas į N. Vilnios psich. ligon. 6-ji skyrių. Uždarytas už protesto veiksmą, kur nėra nė krislo psichinio sutrikimo.

Braunas Jaugelis, apie 40 m., g. JAV., inž., po karo su tėvais išv. į Sibirą, grįžęs du kartu buvo suimtas ir uždarytas psich. ligon., už prašymą kaip JAV pilietis emigruoti į JAV., 1978. XI 16 vėl išvežtas į psich. ligon. Kaune, Kuzmos g.

Egidijus Jonaitis, moksleivis Vilniuj, už tarybinių vėliavų nuplėšimą nuo Vilniaus elektrografijos instituto 1977. XI. uždarytas į psich. ligoninę.

Voldemaras Karaliūnas, už pogrindinės spaudos platinimą, darbininkų raginimą streikuoti ir atsiskakymą soviet. pilietybės 1975 m. suimtas, išv. į Cerniachovskio psich. ligon. ir ten kalinamas bei "gydomas" specialiaime psichokorpuse. Psichiatrai pasiskundė jo giminėms, jog jis nuolat mel-džiasi ir sakosi atlieką Dievo valią. Ten 1979 m. vasarą buvo blogai paveiktas dėl priverstinių injekcijų.

Zita Kirsnauskaitė, Stanislovo, g. 1950 m., gyv. Rygoje, Latvijoje, adventistė, buvo 9 mėn. uždaryta psich. ligon. Antrą kartą suimta 1978. XI. 1 ir vėl ten uždaryta. Ligoninės adresas: Latvian SSR, Rīga, Aptiekas iela 1.

Henrikas Klimašauskas, g. 1929 VII. Samtariškių k., Musninkų valsč., Ukmergės aps., inž., būdamas IV klasės gimnazijos mokyns buvo 1945. IV. 9. suimtas, gruodžio mėn. karinio NKVD tribunolo Ukmergėje nuteistas 10 metų. Bausmę atliko Komi ATSR, Išmos raj. (miško kirtimą), vėliau Intoje anglies kasykloje. 1954. VII 21 išleistas. Irkutskė baigė inž. institutą 1961 m., apgynė diplominį darbą. Grįžo į Lietuvą. Dirbo Kauno statybos treste Nr. 2 kaip gamybos skyr. virš. Apie pastebėjus sukčiavimus pranešė kontrolei. Nukentėjusiųjų apskustas saugumui. 1976. II. 13 suimtas, 1976. IX. 29. išv. į Cerniachovskio spec. psichiatr. ligoninę priverstiniam "gydymui". Ten vadovauja statybos darbam, o vakarais uždaromas ligoninėje. 1978. XII. 14. perversas į 3-čią skyr. audėju. Ad resas: 238100 Kaliningradskaya oblast, Gorod Cherniakhovsk, psichiceskaya bolnica, USSR.

Pranas Kriščiūnas, g. 1928 m. 1971 - 72 m. uždarytas į psich. ligoninę: Vilnius, MTP - 4 P/D 12/11, Lith. SSR.

Emilija Kvedaraitė (Vincu Mykolaičio - Putino žmona), Vilniuj. Sugauta kryžių atvežusi pastatyti ant Putino kapo. Kryžius atimtas, ji suimta, paskelbta nerūy ligone ir uždaryta ligoninėje, nors niekad jos nervai nebuvo pakrikę.

Vytautas Lažinskas, suimtas 1973. X. 10 Internuotas N. Vilnios psich. ligoninėje.

Vladas Majauskas, g. 1947 m., už tautinės vėliavos išskėlimą 1972 m. nuteistas ir uždarytas į psich. ligoninę.

(Bus daugiau)

SANDARA

LITHUANIAN NEWSPAPER

Published bi-weekly on Mondays, except July,
by the LITHUANIAN NATIONAL LEAGUE OF AMERICA, INC.
Second class postage paid at Chicago, Illinois
Sandara (USPS 480-880)

GENERAL OFFICE:
840 West 33rd Street, Chicago, Ill. 60608

Phone Yards 7-4789

SUBSCRIPTION RATES: UŽSAKYMŲ KAINA:
In The United States per year \$10.00 Suvienytose Valstybėse metams \$10.00
In Foreign Countries per year \$10.00 Užsienyje metams..... \$10.00

Opinions expressed in any column appearing in the SANDARA, including those of staff members, reflect the views of the writer only. The opinions may or may not be in agreement with those of the Lithuanian National League of America.

SANDAROS REDAKCIJA
Redaktorius: G.J. Lazauskas
Redakcijos nariai: E. Boreiša (polit.),
P. Bružas (techn.).
Skyrių redaktoriai: Janė Bajerčienė
(Šeiminkių sk.), Vyta. Širvydas (English
Section).

SANDAROS ADMINISTRACIJA
Administratorė: Edita Rimkus
Ekspeditorius: Stasys Dagys
Administracijos darbo valandos:
Pirmadienį, Antradienį ir Trečiadienį

10 val. - 12 val. ir 1 val. pp - 6 val.
vakare. (kitu laiku, esant svarbiam
red. ir adm. reikalui, galima skam-
binti 312 - 543 - 8198.).

SANDAROS ATSTOVAI
So. Bostone: Inž. Aleksandras J. Chap-
likas; Los Angeles - inž. Juozas
Ruokis; Detroit - Antanas Norus.

TALKININKAI, kurie norėtų bet kuo
prisidėti prie Sandaros darbu, pra-
šomi pranešti red. ir adm. telefonais.

BOSTONO Padangėje

Inž. Vyta. IZBICKAS, Liet.
Inž. ir Arch. S-gos pirm.,
prieš kurį laiką buvo pa-
kvieštas į Baltųjų Rūmų
konferenciją energijos
klausimais. Matome jį svei-
kinantis su Prez. Carteriu.

BOSTON, MASS.

Baisiojo birželio minėjimas ruoša-
mas birželio 14, šeštadienį. Pamal-
dos už išvežtuosius į Sibirą 6:30
val. vak. Šv. Petro lietuvių parapij-
jos bažnyčioj. Po pamaldų minėji-
mas parapijos salėj.

Amer. Liet. Inžinierių ir Architek-
tų S-gos Bostono skyriaus 30 m.
sukakties balius įvyks lapkričio 1 d.
7 v. v. Chateau de Ville restorane,
Randolph, Mass.

CLEVELANDE GIRDIMA PITTSBURGHO LIETUVIŠKOJI RADIO PROGRAMA

Artimoje Clevelando kaimynystėje nuo
seno gausiai lietuviai gyvena Pittsburghe
bei jo apylinkėse. Jie yra veiklūs, turi
vieningą jūdrių bei įdomų lietuviškąjį
veidą.

Jau 47 metai Pittsburghe veikia vi-
soje Amerikoje lietuviškajame gyvenime
plačiai žinomo veikėjo Povilo Dargio ve-
damoji įdomi lietuviškoji radijo progra-
ma. Ji duodama iš galingos ir toli gir-
dimos WPIT radijo stoties AM banga 730,
kiekvieną sekmadienį dienos metu - 12:30
val.

Povilo Dargio lietuviškoji radijo pro-
grama Clevelande girdima maždaug taip, -
lyg būtų iš čia pat - Clevelando.

Šis retas vertingas lietuviškasis ra-
dijo ryšis yra ypatingas galimumas arti-
mai bendrauti Pittsburgo ir Clevelan-
do lietuviams.

Valandėlės adresas: Paul P. Dargis,
The Lithuanian Hour, 2040 Spring Hill
Rd., Pittsburgh, Pa. 15243. Tel. (412)
221 - 4177. (ji)

Tėvynės Mylėtojų Draugija

ISTEIGTA 1896 METAIS

TĖVYNĖS MYLĖTOJŲ DRAUGIJOS
ADRESAS - 840 West 33rd Street,
Chicago, Illinois, 60608.

pirm. Gertruda Dargis
2040 Springhill Road
Pittsburgh, Pa. 15243

Sekr. Grožvydas Lazauskas
840 West 33rd Street
Chicago, Ill. 60608

Izd. Aleksandras Chaplikas
788 East Broadway
So. Boston, Mass. 02127

LIETUVOS MOTINA

Sušlamėjo medžių lapai,
Sudrebėjo žemė Lietuvos,
Vėrės žaizda motinos širdyje
Savo netekusio sūnaus.

Nebečiulba kaip čiulbėjo paukšteliai
Nebeaidi brolių, sesių daina,
Ir skausmas paliko mūsų širdyse
Nes tėvynė nebelaisva.

Ne tik motinų ašaros liejos
Bet taip pat brolių, seserų.
Ir šios ašaros jų, tai Lietuvai auka
Paliks visa žemė aplaistyta.
Irena Petrauskienė

SUSIVIENIJIMAS LIETUVIŲ

AMERIKOJE

yra seniausia, didžiausia ir turtingiausia
lietuvių fraternalinė organizacija.
SLA dirba taip pat kultūrinį darbą, ap-
draudžia pigiausiomis kainomis, jau iš-
mokėjo daugiau kaip 8 milijonus apdrau-
dų savo nariams, neieško pelno, nar-
riam padeda tik savišalpos pagrindu,
galima apsidrausti iki \$ 10,000., ap-
draudžia ir Taupomąja apdrauda, vaikus
apdraudžia pigia terminuota apdrauda.

Kreipkitės į savo apylinkės SLA kuopas
arba į SLA centrą.

SUSIVIENIJIMAS LIETUVIŲ AMERIKOJE
(SLA) VAJŲ NAUJIEMS NARIAMS
DAR PRATĖSIA

Taip pat yra proga ir seniems
nariams savo apdraudas padidinti. Vajaus
metu kandidatai į SLA narius pirmais me-
tais temoka tik pusę kainos, aplikantų
sveikata netikrinama, galima apsidraus-
ti iki \$5,000. Dar nevėlu pasinaudoti
šia proga!

LITHUANIAN ALLIANCE OF AMERICA
307 West 30th St., New York, N. Y. 10001
Tel. [212] 563-2210

Mieli SANDAROS skaitytojai ir bendradarbiai!

Skaitytojų ir Sandaros administracijos patogumui, apačioje čia dedame atkarpą, kurią užpildžius prašome prisiųsti Sandaros administratori p. Editai Rimkienei, kas dar nėra susimokėjęs už laikraštį. Taip pat prašome surasti ir naujų skaitytojų. Už jūsų malonų atsiliepinimą ir SANDAROS parėmimą būsimė labai dėkingi.

Visos aukos skelbiamos Sandaroje.

Siųsti šiuo adresu: SANDARA, 840 West 33 rd Street, Chicago, Ill, 60608

Siunčiu SANDAROS METINĘ PRENUMERATĄ..... 10 dol.

Siunčiu auką SANDAROS SPAUDOS FONDUI..... dol.
Iš viso..... dol.

(Nuo 1980 m. sausio 1 d. Sandaros prenumerata metams \$ 10.)

MANO PAVARDE.....

ADRESAS:.....

TRUMPAI IŠ VISUR

Jaunų kareivių priesaikos proga, Va-
karų Vokietijoje - Bremene komunistai su-
ruošė demonstracijas reikalaujanti, kad
Vokietija išeitų iš NATO.

JAV plieno fabrikai numato atleisti
daug darbininkų.

Carteris norėjo, kad Begino ir Sada-
to derybos vyktų JAV, bet Beginas ne-
sutiko.

Afganistano partizanai retkarčiais
įsiveržia į Sovietų Rusijos teritoriją.
Kartą jie ten nukovė 200 raudonarmiečių
ir parsivarė į kalnus 3 kaimenes avių.

Vilniuje mirė gen. Vladas Karvelis.

Sovietai stiprina savo igulas po II
pas. karo iš Japonijos užgrobtose salose.

Lenkijos valdžia sutiko klierikus at-
leisti nuo karinės prievolės.

Pietų Korėja, už šnipinėjimą sovie-
tams, 4 sušaudė, o 70 nuteisė kalėjimu.

Carteris buvo įspėtas JAV diploma-
tų gelbėjimo akciją vykdyti prieš kovo
pabaigą, nes vėliau būna smėlio audros,
kas ir įvyko.

Popiežius uždraudė katalikų kunigams
politinę veiklą. Dešimt metų išbuvęs
JAV kongrese jėzuitas Robert Drinai, at-
sisakė toliau kandidatuoti.

Iki 12,000 metams uždribančių šei-
mų vaikams, 14 - 21 metų amžiaus, bus
parūpinta vasarai darbų. Tam federa-
linė valdžia paskyrė vieną milijardą do-
lerių.

Prancūzija atsisakė boikotuoti Mas-
kvos Olimpiadą.

Sovietai Kabule nušovė 30 jaunų stu-
dentų-čių ir apie 300 jų sunkiai sužeidė,
o 400 areštavo. Riaušės kilo dėl dvie-
jų studentų nužudymo.

Sadatas atidarė pirmą tunelį po Su-
ezo kanalu. Statė britų inžinieriai.

Sovietų Rusijoje 17 politinių kalinių
užtroško aklinau uždarytame autobuse.

Maskvoje suimtas mokslininkas A.
Lavout, pasisakęs prieš politinių kalinių
laikymą psichiatrinėse ligoninėse.

Rytų Vokietijos balerina Heidi
Giersch Australijoje pabėgo į laisvę.

Egiptas paskelbė, kad tarp JAV ka-
rių, bandžiusių išvaduoti JAV diploma-
tus, buvo ir 10 Irano karininkų.

Indijoje paskelbta, kad sovietai Af-
ganistane, prie Irano sienos, turi atomi-
nių ginklų.

Vienas Irano helikopteris, ieškoda-
mas amerikiečių, per klaidą nušovė 3
Komeini revoliucionierius.

Liberijoje, nors karinis tribunolas
išteisina, bet revoliucijos taryba šaudo
politinius kalinius.

Meksika žada padvigubinti naftos ga-
mybą.

Vakarų Europoje didėja antisemitiz-
mas.

Italija plečia prekybą su Sovietų Ru-
sija.

Gromyko Paryžiuje pareiškė, kad
jie savo karius Afganistane laikys nerib-
otą laiką.

A, Kosyginas nori išeiti pensijon.

Turkija areštuoja komunistų teroris-
tus.

Saudi Arabijos ir Irako valdžios pa-
reiškė, kad neduos Iranui kontroliuoti
Persijos įlankos laivų judėjimą.

Po JAV karių žygio Irane, Sadatas
pareiškė, kad jis ir ateity leis JAV ka-
riams naudotis Egipto teritorija.

Komunistai Etiopijoje sušaudė 14 bu-
vusios vyriausybės narių.

Lenkijos teismas nuteisė Vak. Vokie-
tijos pilietį 10 metų kalėti.

Argentina parduoda sovietams kvie-
čius 20 dol. už toną brangiau negu JAV.

Taivano pirkliai užsakė JAV prekių
už 12 milijardų dolerių.

SVEIKATA BRANGUS TURTAŠ

VĖŽIO LIGOS ISTORIJA

Vartant vėžio ligos istorijos lapus, reikia pasakyti, jog ji yra labai sena ir įvairi. Mažiau žmonių sirgo vėžio liga senoje gadyneje. Šiandien ja serga ne šimtai tūkstančių, bet milijonai žmonių. Vėžio ligos istorija yra skirstoma į tris dalis. Pirmą dalį Graikų, Romėnų gydytojų užrašė nuo 400 B.C. iki 1600 A.D.

Antra prasideda su mikroskopo atradimu XIX-tą šimtmečio pradžioje.

Trečia dalis prasideda XX-tam šimtmetyje, pradėjus vėžio ligos priežasčių ieškoti biologiskai ir chemiskai.

1806 metais Rentgeno spinduliai buvo atrasti, o 1809 metais stacionarinėse pradėta vėžio ligą gydyti radiumu. Abu išradimai labai daug prisidėjo vėžio ligos gydymui.

Beje, vėžio liga yra paminėta Indijos ir Persijos senuose užrašuose.

Manding, apie kaulo vėžio ligą sarcoma randama Egiptiečių užrašuose. Tačiau ir Egiptiečių atrastos mumijos turi dantų granulomų, kūno kaulų sarcomų ir carcinomų žymes.

Užrašai rodo, jog egiptiečių gydytojai vėžio ligą gydė su arseniku mostimi ir kitais vaistais, kurie buvo nesėkmingi, nes sergantieji mirė nuo vėžio ligos.

A. Hippocrates 460 metais B.C. buvo

pirmas, kuris atskyrė išorines ir vidines kūno skaudulio opas ir jas pavadino carcinomas - vėžys.

B. Celėsus buvo pirmutinis, kuris užrašė savo patyrimą bei vėžio ligos gydymą.

D. Leonidas, Alexandrietis -180 A.D. pirmas pavartojo - thermal cautery krūties vėžio sunaikinimui. Jis patarė auglius išpauti arba išdegtinti.

1875 m. C. Volkmanas, darydamas tyrimus su derva (smala) pagamino vėžio ligą. Dažnai būdavo, jog dirbantieji prie dervos gaudavo vėžio ligą.

1839 m. burnos ertmėje buvo padaryta pirmą chirurginę operaciją, išpauant vėžį su puse liežuviu.

Tačiau XX-tam šimtmetyje pradėti nuosekliai vėžio ligos tyriminiai.

Beje, atradimas anestezijos sutradė skausmą ir suvaidino svarbų vaidmenį darant įvairias operacijas, o kartu patobulėjo ir specialisto chirurgo rankoje peilis.

Tiesa, kad išoriniai vėžio odos augliai, pastebėti laiku, kartais esti pagydomi. Bet jam įsibrovus į kūno vidų ir į organus, dar nėra išrastų vaistų, kurie jį pagydytų.

Reikia pasakyti, jog vėžio liga ne šiaudien, ne vakar ir ne užvakar prasidėjo. Liga buvo žinoma desetką kitą tūkstančių metų ir prieš Kristaus gimimą.

Anais laikais liga buvo mažiau žinoma, nes mažiau žmonių ja sirgo. Tai ir sergančių tiek daug nebuvo, kaip kad šiaudien jų yra.

Gal dėl to, kad žmonės naudojo daugiau natūralų maistą, nesugadintą nuodingųjų chemikalių.

Šiaudien veikia didžiama maisto produktų yra sužaloti ir kenksmingi žmogaus sveikatai. Dėl to nelaukiu tiek daug jaunų, suaugusių ir senų žmonių iškeliauja amžinybėn!

Dr. A. J. Gusenas

PAVERGTOJE MOKYTOJŲ IR MOKINIŲ LIETUVOJE PRIEVARTAVIMAS

RAŠO BUVĖS OKUPUOTOJE LIETUVOJE MOKYTOJAS A.VILUCKIS,
DABAR GYVENAS VAK. VOKIETIJOJE

Iš okupuotos Lietuvos į užsienį teisleidžiami tik centriniai laikraščiai. Rajoninių, kuriuose yra daug akivaizdžių sovietinės tikrovės faktų, - neišleidžia. Išleidžiamas ir užsienius "Tarybinis mokytojas" 24.8.79, persispausdino sutrumpintą straipsnį iš Kaišiadorių raj. laikraščio "Į komunizmą", 1979 m. Nr.76, 77, pasirašytą Ramūnės Lazauskaitės.

Čia rašoma, jog iš JAV į Kaišiadorių raj. Palomenės aštuonmetę mokyklą

atėjo piktas, grasinantis laiškas. Jo autorius tūlas P. Kardys reikalauja iš mokytojos Onos Renkvickaitės, kad ji "nepersiekiotų auklėtinių už bažnyčios lankymą ir neversėtų jų prieš tėvų valią būti ateistais". Ilgame straipsnyje puojamas Palomenės bažnyčios kunigas - Jonas Zubrus. Jam primetami šie "nusikalčiai": vaikams saldinių davimas, padegėliui "pakista" šimtinė, daugiavaikės šeimos motinai - dvidešimtinė, patarimas kolchozininkui, jog jei

už darbą teisingai neapmoka - kreiptis į jį, ir t.t. Iš stambesnių "nusikalčių" jau yra: vaikų raginimas lankyti bažnyčią, patarnauti mišioms, religiskai auklėti šeimoje. Nusikalstamas yra ir tai, jog mokinė O. Martusevičiūtė groja vargonais bažnyčioje, kunigo kritika-mokykloje pamokos metu duotam rašinėliui tema "Kodėl aš nelankau bažnyčios", net mokyklos direktorius P. Nistelio dukterų užkalbinimas, kad balandžio 29 - sekmadienį, kai visi buvo mokykloje - du mokinukai buvo bažnyčioje, tarnavo Dievui.

Cituojame iš laikraščio: "Tarsi ir nebūtų keliavęs iš užjūrių - tarsi, tik per poliruotą stalą būtų pamėtetas - toks tvarkingas ir skaisčias melsvas atėjo šitas laiškas iš Amerikos ir Kaišiadorių raj. Palomenės aštuonmetės. Šiaip jau jis ne menka smulkmena neprimintų tą glamžytą rudą vyniojamo popieriaus skiaučį, ant kurių, seilėdamas cheminį pieštuką, pokario nacionalistas kietai išpausdavo: "Bolševikė, jei ir toliau nesiliausi agitavusi vaikų, tavęs laukia mirtis!" Į Palomenės aštuonmetės mokyklos mokytoją Oną Renkvickaitę, užjūrio adresatas kreipiasi "Didžiai gerbiama", rašo jai tvarkinga mašinėle, in vis dėlto koks panašus ir koks kraupiai žinomas staiga pasidarė tas jo braižas.

Ir mes iš tiesų jį žinom - Onos Sukackienės, Pranės Jankutės, kitų nužudytų mūsų vaikų mokytojų likimai įkalė jį į atmintį kaip į akmenį. Ir kokiū būdu dabar bebūtų parašytas laiškas - violetiniu pieštuku prikeverzuotas skiautėje ar mašinėle išbarškintas užsienietiskame popieriuje, mes iki šiol neklysdami atpažįstame jį: neapykanta teberašo vienodai - akiai ir juodai. Ta neapykanta tolimasis tautietis, gal ir ne šiaip sau pasivadino Kardžiu, gąsdina mokytoją, reikalauja, kad ji "nepersiekiotų auklėtinių už bažnyčios lankymą ir neversėtų jų prieš tėvų valią būti ateistais". Matyt P. Kardį nešvariais upeliukais bus paieškęs ar Palomenės kunigo Jono Zubraus ar kokio kito šios apylinkės fanatiko nusiskundimas, kad aštuonmetės mokyklos mokytojai nuolat užsima ateistine propaganda, nuosekliai formuoja savo auklėtinių materialistinę pasaulėžiūrą ... P. Kardys savo laiške rašo: "Prieverta griaudama savo auklėtinių tikėjimą, jūs nusikalstate tarptautiniams įstatymams. Už jų laužymą nusikalstamieji baudžiami pagal tarptautinius įstatymus. Nepamirškite, kad šios rūšies nusikalčiai yra registruojami". Kas "šios rūšies nusikalčiai" registruoja religinio auklėjimo gynėjas nutylėjo. Matyt, ne itin solidi ta dipukiška registruotojų organizacija ... Mokytoja Ona Renkvickaitė, nešina P. Kardžio laišku, atėjo į rajono liaudies švietimo skyrių ne būkštavimus išsakyti, o pasitarti, kaip apgin-

ti savo tarybinės pedagogės orumą nuo išpuolių, kaip ramiai dirbti kasdieninį darbą. Tiek citatų iš straipsnio.

Šio reportažo autoriui (A. Viluckiui) teko su pagyrimu baigti sovietinį Klaipėdos Mokytojų Institūtą, gamtos - geografinės fakultetą. Buvau paskirtas septynmetės mokyklos direktoriumi, dirbau mokykloje dailės vedėju, mokyklos - internato vyr. auklėtoju. Nenorėdamas būti išmestu iš mokytojų darbo - Kalipėdoje bažnyčios lankyti negalėjau. Dėl tos pačios priežasties, vykstant slaptoms giminėms sutuoktuvėms giliame kaime, į bažnyčią nėjau, kai mirė pažįstami lydejai tik į kapines - į bažnyčią nėjau, kai prašė nuvežti krikščynoms, sustojau netoliese bažnyčios - ir vidų nėjau. Savo auklėjimo pamokose turėjau privalomai užplanuoti ir pravesti antireligiines valandas, tas pats buvo reikalaujama iš mokytojų ir auklėtojų, kurių aš viršis - ninkas buvau. Kaip tas mokinis, kuris yra priverstas veidmainiauti rašydamas tema "Kodėl aš nelankau bažnyčios?", - taip priversti veidmainiauti ir daugelis mokytojų. Priešingu atveju mokiniai ir mokytojai yra puolami "susirinkimuose", vietinėje spaudoje ir t.t. Teroras baigiasi išmetimu iš mokyklos, iš darbo.

Taip chemijos mokytojas Normantas Klaipėdoje buvo puolamas, ujamas, pajaukiamas "Tarybinėje Klaipėdoje", jog apžergęs trijų žirgų pūkšnojį Palangą, į bažnyčią. Atleidis jį iš darbo, tarp miesto politrukų dar vyko ginčai, ar jam duoti pensiją. A. Viluckis "Tarybinėje Klaipėdoje" buvo puolamas, jog jis teigias galintis būti geru tarybinio mokytoju ir nepartiečiu, ne komjaunuoliu.

Ypač kenčia mokytojai, kurie turi giminų užsienyje. Taip studentė Gedvilienė buvo sufabrikuota byla, išmesta iš instituto, tarp eilučių buvo galima skaityti "Tarybinėje Klaipėdoje", jog jos tėvas "buržujus" Motušas, gyvenąs Anglijoje. Man išvykstant į Vakarus, Internato auklėtoja A. Bertašūtė turėjo istoti į partiją, o atrodė jos artima giminė Kanadoje, Winipege - Bertašius yra kunigas, jos sesuo turėjo teisę baigti medicinos studijas. Ar lengva Bertašūtem atsisakyti privilegijų - juotos padėties? Ar gali Bertašius veikti politiškai?? Mokytojas Jauga apsiėdė klaidėdiete, norėjo išvykti į Vakarus - išmestas iš mokytojų.

Atsiverti "Tarybinės Klaipėdos" pirmąjį puslapį, vedamajame randi, jog tavo pažįstamas Bladukas susitokė bažnyčioje, girdi, kaip tai gali komjaunuolis. Atsiverti "Tarybinį mokytoją", skaitai, jog tavo priežiūroje buvusi energinga, tvarkinga, pavyzdinga auklėtoja - politrukų puolama ir (Nukelta į pusl.5)

L.GOGELIS APIE SAVE, V. LAUGALĮ IR PATRIOTIZMĄ

BIRUTĖ KEMEŽAITĖ

Balandžio 11 d. gavau registruotą Leonardo Gogelio, gyv. Chicago'je, laišką. Autorius mini, kad jis yra Vytauto Laugalis, ikūrusio "Lietuvos patriotų sąjungą", studijų draugas. Savo laiške "Sandarai" jis mini, kad iš Lenkijos jį atsisiėmė Vytautas Laugalis, o dabar globoja Kęstutis Dirkis. Tačiau V. Laugalis "Patrioto" biuletenyje sako, kad Gogelį globoja LPS aktyvas. Tada išėitu, kad tas LPS aktyvas yra Kęstutis Dirkis. V. Laugalis biuletenyje rašo, kad L. Gogelis aktyviai dalyvavo "patriotiniame paverptos Lietuvos judėjime (žinoma, nelegaliai), į kurį jau buvo įsitraukęs nuo 1970 metų, o 1976 m. Leonardas Gogelis įstojo į nelegalią Patriotų Sąjungą" ... Tačiau man rašytame laiške L. Gogelis tai paneigia. Jis rašo, kad pagrindžio veikloje visiškai nedalyvavo, į USA iš Varšuvos atsikrėdo tikrai vasario 8 d., o 1976 jis tik atvyko į Lenkiją.

Šį laišką L. Gogelis man parašė ryšium su mano "Patrioto" kritika "Sandaroje". Pats autorius pasiūlė jo laiško mintis iškelti spaudoje, ką aš uoliai padarysiu, nes manau skaitytojams bus įdomu sužinoti, ką L. Gogelis rašo pats apie save ir kokie jo jausmai yra Lietuvai.

Vytautas Laugalis L. Gogelį "Patriote" šitaip pristato: "... Leonardas tikrai įneš didelių indėlių į laisvės kovą, kurią aktyviai veda visi patriotai, visi doros valios lietuviai" ... Bet visai kitaip save pristato pats L. Gogelis.

Štai kuo žavi L. Gogelį "Lietuvos patriotų sąjunga". Cituoju: "Viena man patinka joje tikrai - kad LPS pasisako prieš šovinizmą. Atrodo, Jūs, panele Birute, esate tos nuomonės, kad mažos tautos šovinizmas visai nėra kenksmingas. Tai, atseit, jau ir ne šovinizmas, o tik "nekalta", gailiška tėvynės meilė. Kokia idilija! Tada pateisinti galima ir žiauriausią nusi - kalstamą ekstremizmą - jeigu jis vykdomas mažos, skriaudžiamos tautos vardu. Ne, tuo keliu eiti negalime!"

Čia, be abejo, Gogelis turi galvoje

Vytauto Laugalis "Laisvojoje Lietuvoje" lietuviams šovinizmo priminimą ir raginimą nepadidinti tėvynės meilę, o taip pat mano jam atsakymą. Tik aš tada neminėjau "mažą tautą", bet lietuvių pavergtą tautą primindama, kad "šovinizmas" yra įmanomas nepriklausomai valstybei su diktatoriaus valdžia, kaip pvz. Napoleono Bonaparte laikų Prancūzija, hitlerinė Vokietija, dabartinė Rusija ir Liublino unijos laikų lietuvių persekiotoja, Vilniaus krašto pagrobėja, Lenkija.

Gaila, kad p. Gogelis, kalbėdamas apie tos mažos skriaudžiamos tautos "šovinizmą" bei "žiaurų nusikalstamą ekstremizmą", nesuranda nei vieno pavyzdžio tam įrodyti.

Ziūrėkite, ką daugiausia tame laiške L. Gogelis apie save pasakoja, Cituoju: "Mano motina - lenkiškos kilmės. Nepriklausomoje Lietuvoje jai kartais tekdavo dėl to patirti ir nemalonumų, kaip tik iš lietuvių šovinistų pusės. Todėl ir nemėgstu šovinizmo - nei lietuviško, nei lenkiško, nei kitokio. Lenkų kultūra man labai artima, ir aš to neslepiau. Nesiruošiu slėpti savo simpatijų narsiajai lenkų tautai; tokiai maištingai, nėpaklusniai, pilnai energijos. Puiki tauta! Išsivadėti lenkiškos kilmės - man reikštų išsivadėti motinos, ir niekas neprivers manęs to padaryti! Lenkija - mano antroji Tėvynė, ir aš dalinai laikau save lenku. Bet mano gimtoji šalis - Lietuva, ir aš atvykau į Ameriką, kad pademonstruočiau prieš sovietus, okupavusius Lietuvą - viešai atsisakydamas prievarta primestos sovietų pilietybės".

Atrodo, kad Gogelio motina nepriklausomos Lietuvos laikais buvo arši lenkų veikėja. Nei viena nepriklausoma valstybė neleidžia savo krašto piliečiams kelti maištų prieš valdžią. Maištaujančių sudrausminimas reiškia tik įstatyminės tvarkos palaikymą, bet ne šovinizmą.

Kas yra šovinizmas? Napoleoniui Bonaparte siekiant užkariauti sveikas tautas ir visą pasaulį padaryti prancūziškai kalbančią, prancūzų kareivis (grenadierius

- rankinių granatų mėtytojas) Nicholas Chauvin buvo pirmasis entuziastiškas Napoleono užkariavimų politikos garbintojas ir rėmėjas. Todėl visi, kurie, kaip Chauvin, pritarė Napoleono žygiui, pagal Chauvin (šoven) pavardę buvo vadinami šovinistais. Kaip pvz. pagal mūsų buvusio prezidento Antano Smetonos pavardę savo laiku kai kas buvo vadinami smetonininkais. Kaip matome, šovinizmo sąvoka yra gimininga imperializmo sąvokai.

Tik tokioms tautoms, kurios puola svetimas valstybes, grobia jų žemes, engia, persekioja kaimynines valstybes, tinca šovinistų vardas. Rusija, Vokietija ir Lenkija visą laiką valdė užgrobtus kaimyninių kraštų žemes plotus. Jei Rusija iš lenkų nebūtų atėmusi Vilnių, tai ir šiaudien jis būtų lenkų rankose. Neužmirškite, kad lietuviai daugiau šimtmėčių kentėjo nuo lenkų negu nuo rusų.

Lenkija visados tikiai per "draugiškas" unijas, per santuokas su lietuviais, per susijungimus gintis nuo bendro priešo, alindama Lietuvą, negailestingai mūsų nuolaidžią tautą išnaudodama, turėjo progos savo valstybę stiprinti ir ugdyti. Lenkai ne tik kad nepadėdavo lietuviams gintis nuo to "bendro priešo", bet pati sąjungininkė Lenkija pasidarydavo baiesniu Lietuvai priešiu, negu tas "bendras priešas".

Štai keli pavyzdžiai iš dr. V. Sruogienės Lietuvos Istorijos. Jau 1325 m. lietuviai lenkų buvo išnaudoti. Tada ir lietuviai ir lenkai ieškojo sąjungininkų gintis nuo kryžiuočių. Lenkijos karalius Vladislovas Uolektėlis pirmasis atsisiuntė pasiuntinius pas Lietuvos valdovą kunigaikštį Gediminą į Vilnių prašydamas jo dukters Aldonos rankos sąjungos užmezgimui. Gediminas sutiko. Aldona per krikštą gavo Onos vardą ir buvo sutuokta su Lenkijos karaliumi Kazimieru.

Ta proga Gediminas lenkams gražino visus belaisvius, paimitus per karus su Lenkija, o lenkai, pasinaudodami tomis vedybomis, stengėsi Lietuvą įtraukti į karą prieš savo aršų priešą totorius. Lietuvos istorijoje rašoma: "Gediminas davė pagalbos lenkams jų kovose prieš totorius, prieš vokiečių Brandenburgo kunigaikštį ir prieš kryžiuočius. Lenkai tačiau lietuviams nieko nepadėjo. Ir bendrai sumanytas lietuvių-lenkų žygis prieš ordiną nevyko". Tai matote, kiek naudos iš lietuvių turėjo lenkai, o ką laimėjo Lietuva? Lietuviai tik tai pralijo savo kraują dėl Lenkijos laisvės ir išigijo naują priešą totorius, kuriuos

prieš lietuvius sukurstė lenkai. Net Aldona (Ona) nebuvo laiminga, nes jos vyras Kazimieras "turėjo garsius ryšius su Krovos žydaite Estere".

1383 m. Jogaila, lietuvių kunigaikščio Algirdo ir rusės Julijonos sūnus, buvo vėl užmezgęs su lenkais ryšius. Lenkija Jogailai pasiūlė vesti jų 12 metų karalaite Jadvygą. Jogaila tada turėjo apie 36 metus. Tos vedybos Lietuvai labai daug kainavo: Jogaila pažadėjo pakrikštyti Lietuvą, sumokėti 200,000 florenų (Florencijoje mušti aukšniai pinigai) buvusiam Jadvygos sužadėtiniui Vilhelmui už sužadėtuvių nutraukimą, gražinti Lenkijai jos prarastas žemes, gražinti visus lenkų belaisvius, o svarbiausia, sujungti Lietuvą su Lenkija. Tai turėjo reikšti politinę sąjungą - uniją, kurią lenkai suprato vienai, o lietuviai kitaip. Vėliau lenkų istorikai savo naudai sukūrė teoriją apie Lietuvos inkorporaciją, įjungimą. Lietuvos istorijoje apie Jogailos su Jadvyga sutuoktuves rašoma: "Nespėjo dar praūžti vestuvinės puotos Valvelio pilyje, kai svarbūs įvykiai pareikalavo blaiviomis akimis pažiūrėti į realybę. Tuoj prasidėjo nesutarimai su lenkais, kurie norėjo Lietuvą paversti paprasta Lenkijos provincija". Šios vedybos Lietuvai užtraukė unijų nelaimės.

Lenkija, kaip dėlė, išsikabinusi į Lietuvos kūną siurbė mūsų tautos jėgas ir garbę net per keletą šimtmečių. Net narsiausi Lietuvos vadovai, kaip Kęstutis ir Vytautas, nepajėgė Lietuvos nuo Lenkijos atplėsti. Vytautas, gelbėdamas Lietuvą nuo Lenkijos pragaštingos sąjungos, nutarė vainikuotis Lietuvos karaliumi, nes tik tokiu būdu buvo galima Lietuvai atsiskirti nuo Lenkijos. Tikrai dėl to jis apsikrikštijo ir padėjo Jogailai apkrikštyti Lietuvą, nes tuo metu vainikuotis karaliais galėjo tikrai krikščionys ir su popiežiaus leidimu. Popiežiaus leidimą Vytautas gavo ir laukė sau ir savo žmonai vainiko. Tačiau lenkai, ypač Zbigniewas Olesnickis, labai priešinosi, kaltino Vytautą, siekiantį nutraukti "amžinos unijos saitus", prote - tavo prieš Lietuvos atsiskyrimą nuo Lenkijos. Įvairiausias klastos būdais trukdė Vytautui vainikuotis. Jie budriai saugojo pasienį, dėdami pastangas siunčiamą Vytautui vainiką sulaukyti. Lenkai užpuolė Prūsų ir Lenkijos pasienyje pirmuosius imperatoriaus pasiuntinius Cigalą ir Rothą, juos apiplėšė ir primušė. Taip Vytautas mirė vainiko nesulaukęs. Tik vainikas lai-

(Nukelta į pusl.5)

DONNA N. ŠUMANAS

DONNA N. ŠUMANAS, žinomo veikėjo Edvardo Šumano žmona, buvusi Jungt. Pabaltiečių komiteto sekretorė Washington, D.C., mokytoja Chicagos ir College of Du Page, š.m. kovo 18 d. išrinkta kaip "Trustee of the Regional Board of School of Cook apskr." mokyklų taryboje. Donna Šumanienė gavo 221,838 balsų Cook apskr. priemiesčiuose. Tokiu būdu ji yra viena iš tiktai tokiose pareigose. Anksčiau į šį postą buvo išrinktas Stanley Olis, 1966 m. Cook County Sanitary District trustee.

Donna Šumanienė ir jos vyras Edvardas (administracinis asistentas dėl Morgan Finley - Clerk of the Circuit Court of Cook County) ir visa Šumanų šeima dėkoja visiems lietuviams, parėmusiems balsavimuose kovo 18 dieną.

CHICAGOS LIETUVIŲ MOTERŲ KLUBAS

Klubo susirinkimas įvyko balandžio 16 d. Summer West restorane, Evergreen Parke. Šio susirinkimo šeimininkės buvo Mrs. Helen Kal ir Josephine Lapinskas, ilgametės klubo narės. Susirinkimo tema - "Make it, Bake it, Grow it or Sew it".
kor. Lucia E. Satkoff,

BENDROJI LIETUVIŲ DAILININKŲ PARODA

ČIURLIONIO GALERIJOJE, 4038 Archer Ave, Chicagoje, geg. 16 d. 7 v. pp. įvyko parodos atidarymas. Įteiktos dail. M. Šileikio ir dail. T. Petraičio premijos.

Lankymas - Pirm., Antr, Penkt. 12 - 4 val., Ketv. 12 - 6 val., Šešt. 12 - 4 val., Sekm. 1 - 5 val. pp.

ILLINOIS LIETUVIŲ RESPUBLIKONŲ bankete Balandžio 12 d. Chicagoje: iš kairės - "Atsižymėjęs Amerikos lietuvis 1979 m. - Man of the Year" Don W. Adams (Adomaitis), Illinois valstijos respublikonų partijos pirm., Algis Regis - Illinois Lietuvos respublikonų pirm., ponis Anna Chennault - Amerikos Tautinių Grupių respublikonų pirm., atžymėta "Spirit of Freedom" žymėnė, - buvęs kongresmanas Robert Hanrahan, dr. A. Razma - Lietuvos Fondo pirm., dr. Ferdinandas Kaunas - Cicero miesto sveikatos komisijos narys.
(Nuotr. V. Noreikos)

LIETUVIAI RESPUBLIKONAI

Lietuviai respublikonai iš Californijos, Texas, Illinois, Pensylvanijos, Washingtono D.C., Connecticut ir kitų vietovių vyksta į Tautinių Grupių Respublikonų 10-tąjį suvažiavimą gegužės 16-18 d. d. Cleveland, Ohio. Suvažiavimo tema - "Rinkiminė veikla ir tautinių grupių respublikono vaidmuo šių metų prezidentiniuose rinkimuose". Amerikos lietuvių respublikonų federacija suvažiavimo metu šaukia ir savo metinį susirinkimą.

MARIJA ZOLPIENĖ LIGONINĖJE

Sandaros 25 kp. pirm. Marija Zolpienė vėl paguldyta ligoninėje, La Grange, Illinois. Prieš kurį laiką turėjo operaciją. Ją globoja duklė, gyv. La Grange, Illinois. Linkime pasveikti.

"LIETUVOS AIDŲ" RADIO PROGRAMOS SUKAKTUVINIS BANKIETAS

Pakvietimai gaunami "Lietuvos Aidų" Radio Programos būstinėje, 2646 West 71st Street, Chicago, Ill. Tel. 778-5374, taip pat ir "MARGINIUOSE", 2511 West 69 Str.

Savo dalyvavimu prisidėsite prie programos išlaikymo.

1980 M. GEGUŽĖS MĖN. 17 D., ŠEŠTADIENI, 6:30 SAULIŲ NAMUOSE, 2417 W. 43rd STR.,

BIRŽELIO 8 DIENĄ ĮVYKS SANDAROS PAVASARINIS POBŪVIS - GEGUŽINĖ

Lietuvos Vyčių salėje ir darže, 2455 West 47th Street, Chicagoje
Kviečiame visus su draugais gausiai dalyvauti

KAPŲ PUOŠIMO DIENĄ - "MEMORIAL DAY" PIRMADIENI, GEGUŽĖS 26-TĄ, 1980 M.

Lietuvių Tautinėse kapinėse įvyks išpūdingos apeigos

Lygiai 11 valandą ryto nuo kapinių vartų prasidės eisena aplink kapines iki paruoštos estrados. Eisenai ir programai dūdų orkestrą paruošė ir vadovaus PETRAS ZALŪBA. ● DON VARNAS POST 986 vadovybėje JULIUS LEVANAS ir MOTERŲ AUXILIARY UNIT 986 vadovybėje RITA RADCLIFF dalyvaus eisenoje, pagerbs žuvusius karius. ● Solo giedos dainininkas ALGIRDAS BRAZIS. ● Kapinių direktorius kunigas EUGENIJUS GERULIS sukalbės invokaciją ir konvokaciją. Pagrindinę kalbą pasakys kunigas ANSAS TRAKIS. Programą praves (M.C.) direktorius MOTIEJUS BATUTIS.

DĖMESIO, NETURINTIEMS AUTOMOBILIŲ! Lygiai 9 valandą ryto nuo Universal Savings & Loan Assn. (18th St. & Halsted) išeis autobusas (Valley Transit School Bus) ir sustos sekančiose vietose: prie Ridikas Funeral Home (33rd Pl. & Halsted), Darius-Girėnas Hall (4416 S. Western Ave.) ir prie Marquette Hall (69th & Western Ave.). Atgal į Čikagą nuo kapinių vartų išeis 5 valandą popiet. Kaina į abi puses \$3.00. - Būkite laiku nurodytose vietose.

Visus lietuvius kviečiame dalyvauti ruošiamose apeigose Lietuvių Tautinių Kapinių Vadovybė

Prašome visus dalyvius pavaikšioti po šias gražias kapines, pamatyti puikius paminklus ir pasirinkti vietą savam sklypui. Kapinių pareigūnai suteiks Jums pageidaujamą informaciją.

LITHUANIAN NATIONAL CEMETERY, 8201 So. Kean Ave., Justice, Ill. 60458. Tel. (312) 458-0638

ROMO KALANTOS MINĖJIMAS

R. LB. Marquette Parko apylinkės valdyba š.m. Gegužės 18 dieną, sekmadienį, tuoj po pamaldų, 11 val. 45 min. Šv. Mergelės Marijos Gimimo parapijos salėje, 6820 S. Washenaw, ruošia ROMO KALANTOS aštuonių metų ir ANTANO KALINAUSKO keturių metų, herojiškos mirties sukakties minėjimą.

10 val. ryto prie parapijos bažnyčios pakeliamos vėliavos. Su vėliavomis dalyvaujame pamaldose. Minėjime bus trumpas žodis ir pritaikyta meninė programa.

Valdyba

PRANEŠIMAS

Lietuvių Tautinių Kapinių administracija praneša, kad šiais metais Kapų Puošimo Diena bus atžymėta PIRMADIENI 26-tą GEGUŽĖS. Prasidės 11 val. ryto. Bus gera programa, kaip ir visuomet. Turės ir autobusą, kaip ir kitais metais.

Prašoma, kad giminės ar draugai papuoštų savo artimųjų kapus. Gėlių galite atsivežti, arba įsigyti prie kapinių vartų.

Dėl informacijų skambinkite telefonu 458 - 0638

AUKOS "SANDAROS"

SPAUDOS FONDUI

- \$ 25.00 Elena Lazauskas, Addison, Ill.
- \$ 10.00 (R) LB Marquette Pk. ap. val.
- \$ 5.00 Helen Bučinskas, Chgo. Ill.
- \$ 5.00 J. Bigelis, Cicero, Ill.
- \$ 5.00 Stefa Dunda, Cicero, Ill.
- \$ 5.00 Galina Josuweith, Chgo. Ill.
- \$ 5.00 Ben Petrošius, Chgo. Ill.
- \$ 5.00 Jonas Preuss, Chgo. Ill.
- \$ 2.00 Stasė Stogis, Joliet, Ill.
- \$ 1.00 F. Condrat, Chgo. Ill.
- \$ 1.00 Antanas Kazaitis, Chgo. Ill.
- \$ 1.00 V. Lukas, Newark, N.J.

Visiems skaitytojams, pratęsusiems "Sandaros" prenumeratą ir dar prisidėjusiems auka, širdingai dėkojame.

PREKYBOS RŪMŲ SUSIRINKIMAS

Dariaus ir Girėno salėje gegužės 14 d. įvyko mėnesinis susirinkimas. Gegužės 18 d. vyksta tradicinis banketas (Scholarship Awards Banquet) Martinique salėje, Evergreen Parke.

Metinė Golfo Diena bus rugpiūčio 20 d. Palos Country klube.

Didžiausias Kailių Pasirinkimas!
PAS VIENINTELĮ LIETUVIŲ KAILININKĄ, CHICAGO'JE
Įstaigos: 263-5826
Namų: 677-8489
NORMANĄ BURŠTEINĄ
185 No. Wabash Avenue
second floor
Chicago, IL 60601

Apdraudų Agentūra

Tel.: 778-2233

Bell Realty & Bace Ins. Agency

Juozas Bacevičius
VALANDOS
Kasdiena 9 - 8 val. vakaro
Šeštadieniais ir sekmadieniais
9 - 4 val. po pietų

6529 So. Kedzie Ave.

- Chicago, Ill. 60629

SOPHIE BARCUS RADIO ŠEIMOS PROGRAMOS

ALDONA ir dukra SOFIJA DAUKAI

IŠ WOPA 1490 KIL. AM

Lietuvių kalba: kasdien nuo pirmadienio iki penktadienio 4:00 - 4:30 val. po piet šeštadieniais ir sekmadieniais nuo 8:30 iki 9:30 val. ryto.

7159 South Maplewood Avenue

Tel.: HEmlock 4-2413

CHICAGO, ILLINOIS 60629

ŠIMAITIS REALTY

INSURANCE ● INCOME TAX ● NOTARY PUBLIC

2951 W. 63rd Street

Office - 436-7878

Res. 839 - 5568

CHICAGO, Illinois 60629

VLADAS ŠIMAITIS, J. D.

Registered Broker

NAUJA LIETUVIŠKA RADIJO PROGRAMA

"LIETUVOS AIDAI"

Veda Kazė BRAZDŽIONYTĖ

KASDIEN nuo pirmadienio iki penktadienio 8:30 val. vakare

Visos laidos iš WOPA 1490 AM BANGA.

ST. PETERSBURGE: 12 val. 30 min.

WTIS 1110 AM BANGA.

Adresas: 2646 West 71-st St.

Chicago, Ill. 60629. Tel. 778-5374.

ENGLISH section

THE SANDARA CONING TOWER

Ancient history and archeology sections of the 7th Conference on Baltic Studies at Georgetown University, June 5-8, 1980 will pay particular attention to the role Baltic amber played in the ancient world. The opening session will feature Professor Marija Gimbutas of the University of California, just returned from a guest professorship in Lithuania, Latvia and Estonia. Joining her will be Curt Beck, the leading archeological chemist in the world, who has done immense work for the scientific study of Baltic amber.

A second panel will discuss Baltic amber in the ancient Mediterranean world, and will be headed by a leading Etruscan scholar, Prof. Larissa Bonfante and Prof. Peter Wells of the Peabody Museum at Harvard, which house a large amber collection. They will try to answer why did the people in ancient Italy, Yugoslavia and Greece want the Baltic amber so much? How is amber related to the aristocratic culture of this area? The J. Paul Getty Museum has recently acquired a new hoard of beautifully carved amber pieces. The curator, Faya Frel, will speak on the uses of amber by Italic and non-Italic peoples.

Many other topics of interest to Lithuanians will be discussed at the Conference. One of them will be the emigration of Lithuanians, Latvians and Estonians to America before World War I. In the Division of Social Sciences the subject of "Baltic Reflections of Worldwide Issues" will be taken up. Prof. Stanley Vardis will discuss human rights, and A. Gedmintas

with V. Markus will speak on "Ethnic Identity of Lithuanians in America". The linguistic division will hold a special session on language and Prof. A. Klimas of Rochester University will discuss the Lithuanian language. One session will be devoted to ethnic survival, which is of prime importance to Lithuanians, Latvians and Estonians in the United States. Antanas Rimkūnas, Rev. Antanas Saulaitis and Danguolė Tamulionis will present new uses of audio-visual aids in the ethnic "Saturday" Supplemental Schools.

The University of Minnesota has established the Immigration History Research Center and is gathering information of the experiences of the immigrant generation in the United States, also of their children and grandchildren, in all aspects of the ethnic culture, and religious, political, cultural publications, newspapers and manuscripts. Many ethnic groups have generously responded with donations of records of fraternal or other societies, or personal libraries and papers of noted individuals. One of the largest collections, thus far, is the American Lithuanian one, which has over 700 books, 162 magazine titles, 29 newspaper titles and 3 manuscript collections. This includes over 100 publications by Lithuanian displaced persons in German camps. If any Lithuanian wishes to donate materials he may have, please contact: Prof. Rudolph Vecoli, Director, Immigration History Research Center, 826 Berry St., St. Paul, Minn. 55114

A 6th Conference of Baltic Studies is being organized in Sweden for June 5-8, 1981, supported by the Baltic Scientific Institute and the University of Stockholm, with financial donations from the Swedish

L. GOGELIS APIE SAVĖ,
V. LAUGALĮ IR
PATRIOTIZMĄ

(ATKELTA IŠ PUSL.3)

ku atėjęs būtų galėjęs Lietuvą iš Lenkijos nagų išgelbėti.

Liublino unija buvo taip pat lenkų klastos padarinys. Lenkus viliojo Lietuvos žemės plotai ir turtai. Karo su Maskva išvargintai Lietuvai, lenkai pažadėjo pagalbą, jei ji vėl pasirašys uniją su Lenkija. Žigimantui Augustui pasisekė priversti lietuvius atvažiuoti į bendrą Lenkijos seimą Liublino mieste. Lietuviai, negalėdami sutikti su lenkų perdideliais reikalavimais, iš seimo išvažiavo. Lietuvos Istorijoje rašoma: "Pasilikę Liublino vieni, lenkai pamatė, kad ne taip lengva visą Lietuvą prijungti prie Lenkijos. Nusprendė prijungti ją dalimis. Žigimantas Augustas, neatsiklausdamas lietuvių, išleido įsakymą prijungti prie Lenkijos Lietuvą priklausantią Palenkę, o kiek vėliau - Valuinės, Podolės ir Kijevo žemes". Taip Lietuvos žemes, lietuvių krauju apgintas, lenkai pasiėmė už dyką kaip savas. Lietuva tokiu būdu netekusi derlingiausių savo žemių, dar labiau susilpnėjo. Lietuvos Istorijoje rašoma: "Išlikę Liublino seimo "dienynai" (dnevnik, diarjusz) liudija apie mūsų atstovų patriotinę kovą ir lenkų klastą".

O kaip Lenkija Vilniaus kraštą pagrobė? Istorijoje rašoma: "1920 m. spalio mėn. 7 d. Suvalkuose lietuviai, Prancūzijos, Anglijos ir Amerikos atstovams dalyvaujant, pasirašė su Lenkija sutartį, kuria Vilnius buvo pripažintas Lietuvai. Bet lenkai nenorėjo sutikti, kad Lietuva liktų nepriklausoma valstybė, jokiais ryšiais nesurišta su Lenkija". Po dviejų dienų, spalio 9 d., lauzijami Suvalkų sutarties pasirašymą, Lenkija su savo kariuomene, net neįspėjusi, iš pasalų užpuolė nieko blogo nelaukiančius lietuvius. Kol lietuviai susigaudė, kas atsitiko ir sukėlė ant kojų savo kariuomenę pasipriešinimui, lenkai jau buvo užėmę Vilnių, jos apylinkes ir veržėsi gilyn į Lietuvą, tačiau lietuvių kariuomenė juos sulaikė. Reikšdama protestą prieš smurtišką Vilniaus krašto užėmimą, Lietuva nutarė su Lenkija bet kokius santykius. Tačiau 1938 m. kovo mėn. 17 d. Lenkija atsiuntė mūsų vyriausybei ultimatumą, reikalaujama užmegzti nutrukusius diplomatinis santykius ir grąsindama Lietuvą užpulti, jei lietuviai geru ju nesutiktų. Lietuva sutiko. Be abejo, visados nusileisdami ir pataikaudami lenkams, patys lietuviai išugdė lenkų narsą prieš save.

Norėdami užtušuoti savo grobuoniškumą, pasiteisinti Vakarų pasaulio akyse, lenkai prirašė daugybę straipsnių ir knygų, šmeižiančių lietuvius, kaltindami juos lenkų skriaudimu ir persekiojimu nepriklausomoje Lietuvoje. Bet su Melu ir klasta netoli nueinama. Štai ką Stepas Varanka "Tėviškės Žiburioose" (1980-III-27) rašo: "E. Žagiell savo straipsnyje teisingai pastebi,

kad prof. Wielhorski savo istorijoje apie Lietuvą ir lenkų persekiojimą labai neteisingai rašė. Po karo rasti lenkų archyvuose dokumentai rodo, kas visos pasiuntinybės ir ambasados buvo gavusios iš užsienio reikalų ministerijos slapto bendras raščių, skatinančius spaudoje niekinti Lietuvą ir skelbti, kad ji naikina ir skriaudžia ten gyvenančius lenkus. Pasirodo, teisybė visada išplaukia iš viršų. Patys lenkai istorikai šiandien apie tai rašo ir patiekia šaltinius."

Šiandien, kada kalbama, kad Rusijos imperija gali netrukus subyrėti, lenkai vėl pradėjo meilintis lietuviams, siūlydami su jais sudaryti sąjungą prieš "bendrą" priešą Rusiją. Jei tokia sąjunga įvyktų, Lietuvai reiktų Rusijos okupacijos pakeitimą Lenkijos okupacija. Nežmirškite, lietuviai, kad rusiškai imperijai sugriuvus, pralaimėjusi Rusija jau nebus toks toks stiprus priešas, prieš kurį nepajęgtume atsispirti, bet tuo pačiu metu gali prieš mus atsistoti galingesnis priešas Lenkija, vėl siekianti Lietuvą paversti savo provincija. Todėl siūlau lietuviams nedelsiant sudaryti stiprią sąjungą su ukrainiečiais, apsigynimui nuo bendro priešo Lenkijos. Nuo Rusijos apsigynimui mums pakaks Latvijos ir Estijos sąjungos, o gintis nuo Lenkijos užpuolimo yra pats idealiausias sąjungininkas Ukraina. Apsaugok, Viešpatie, lietuvius nuo lenkų! Kaip sveikas protas gali net galvoti apie sąjungą su didžiausiu savo politiniu priešu, tiek šimtmečių Lietuvą alinusių. Pakanka prisiminti jau vien 1938 metų lenkų agresyvų ultimatumą Lietuvai ...

L. Gogelis savo laiške man rašo: "Aš visiškai sutinku su formulete "Lietuvos" (o ne: Lietuvių) Patriotų Sąjunga Jūs, manau, teisingai supratote, kad LPS kūrėjai norėjo tuo pasakyti, jog į LPS gali stoti ir Lietuvos piliečiai - nelietuviai". Štai, p. Gogelis pats pripažįsta, kad LPS yra internacionalinė Lietuvos piliečių sąjunga, tai kodėl ją taip nepavadino? Kalbėdamas apie Lietuvos svetimausių mažumą, jis sako, kad "būsimoje nepriklausomoje demokratijoje Lietuvos Respublikoje, ir jų atstovai turės pilną teisę laikyti save Lietuvos krašto patriotais". Gaila, kad p. Gogelis nepaaiškina, iš kur jie tą "pilną teisę" gaus? Gimtojo krašto gynimas nėra patriotizmas, bet piliečio prievolė, pilietinė pareiga. Kas vengia, slepiasi nuo mobilizacijos yra vadinamas dezertyru. Jei-gu Lietuvos lenkas atliktų kokį žygdarbį dėl Lietuvos laisvės, ar kitu būdu išskirtinai pasiauktų dėl lietuvių tautos, tai jis būtų Lietuvos didvyris, kilnus savo gimtojo krašto pilietis, bet ne Lietuvos patriotas. "Patriotizmas" yra grynai nacionalinės ("tėvynės") kilmės. Tačiau L. Gogelis ir V. Laugalis, atrodo, nepripažįsta nacionalinio patriotizmo. Jie pripažįsta tik tai internacionalinį (tarptautinį) patriotizmą būdingą tiksliai Sovietų Sąjungai. Okupavusi valstybes Rusija sujungė jas į vieną Sovietų Sąjungos "tautą" ir verčia miltis kaip vienos šeimos išūnius ir įdunkas, vietoj savo tautinių patriotizmų primate visiems bendrą tarptautinį "patriotizmą", kuris įpareigoja jas visus vieningai aukotis dėl Sovietų Sąjungos.

Ministry of Education and the City of Stockholm. The central theme for this conference will be "The fine arts in the Baltic countries, and art interrelations between in the Baltic and Scandinavian area." The Swedish Government is planning to raise a fund of half a million krona to support Baltic studies in Sweden.

A German, claiming to be descendant of the ancient Prussians, Heinrich Gerlach, has written a book published in Dusseldorf, entitled, in German, "Nur der Name blieb: Glanz und Untergang der Alten Preussen." (Only the name remains: the rise and fall of the ancient Prussians) The author shows passionate love for his supposed ancestors, the ancient Prussians, a people linguistically related to present day Lithuanians and Latvians. The book is not scholarly study, but describes the early history of the Prussians, their encounter with the Vikings, their struggle, and subjugation and annihilation, by the Germans.

The April issue of the Atlantic Monthly has a journalistic article "The Baltic States: In Custody", and the National Geographic of April has a "Return to Estonia" by one of its senior staff writers.

Vytautas Širvydas

MOKYTOJŲ IR MOKINIŲ
PRIEVARTAVIMAS
OKUPOUOTOJE LIETUVOJE

(ATKELTA IŠ PUSL.3)

terorizuojama. Besisupdamas laisvalaikio metu užsimušė mokyklos-internato mokinius Rickevičius. Tuoj prisistatė čekistas

Lietuvos lenkų patriotai išėivijos lietuvių tarpe įkūrė visai tokios pat rūšies Sąjungą: tarptautinę, su internacionaliniu patriotizmu, siekiančiu lietuvių su lenkais broliškos draugystės. Tad, ar ši LPS tinaka VLIK'ui, kuris yra grynai tautinis, apsiribojęs lietuvių nacionalinio patriotizmo veikla?

Štai, kaip L. Gogelis pašiepia nacionalinį patriotizmą, žinoma, lietuviškąjį. Čia, be abejo, man atsakymas ... Cituojau: "Argi tik žmogus, siekias "savo tautos pirmavimo", yra tikras patriotas? Ar būtinai jau kosmopolitas yra tas, kas myli ne vien savo tautą - bet sugeba mylėti dar ir kitas tautas, rases, tikybas - ir panašiai? Negi galima taip siaurai galvoti, užsis - klęsti aukštuose tėvynės meilės rėmuose, privedant tą meilę iki kažkokios patologinės būsenos? Tam, kad įrodyti, jog lietuviai negali draugauti su lenkais..."

Tai, kaip matote, atrodo LPS aukščiausias tikslas yra lietuvių su lenkais padaryti draugais, tada, žinoma, per "draugišką" unijas bus lengviau Lietuvą vėl mėginti paversti Lenkijos provincija ... Ką reiškia patologinis? Tai reiškia liguistas, nenormalus. Patologinė anatomija - mokslas, tiriantis audinių ir organų struktūros pakitimus, vykstančius ligos poveikyje. Tačiau savo ir savo motinos lenkiškumą pabrėždamas, Gogelis nesiremia patologine būseną.

Kalbėdamas apie Lietuvos kitataučių mažumą, L. Gogelis klausia: "Kodėl ir dabar jie negalėtų drauge su lietuvių tautybės žmonėmis kovoti dėl Lietuvos laisvės?" Jdomu, kodėl L. Gogelis, kuris garbina Lenkiją ir lenkų tautą, o lietuvius laiko "soviništais", taip veržiasi kovoti dėl Lietuvos laisvės, o ne dėl Lenkijos, kuri, anot jo, yra antroji jo tėvynė? ...

Keistas yra L. Gogelio su V. Laugaliu veiklos ryšys. Laugalis p. Gogelį "Patriote" padarė lietuviu patriotu ir pagrindiniu LPS veikėju, o L. Gogelis ginasi aiškindamas, kad į LPS buvo įtrauktas visiškai jo neatsiklausus, kad jam net nežinant "išrinktas" gen. sekretorium, kad be jo žinios V. Laugalis visur už jį (jo vardu) pasirašinėja. Tačiau p. Gogelis dėl tokio "prievertavimo", ant p. Laugalio neįyksta ir nereikalauja, kad "Patriote" paskelbtas apie jį neteisybes atšauktų. L. Gogelis parašė laiškus man ir "Sandarai" ir nori, kad mes "Sandaroje" tai padarytume. Tai gudri politika ...

Kas per vienas yra Vytautas Laugalis; ar jis sulenkėjęs lietuvis, ar tikrai lenkų įrankis? Girdėjau, kad p. Laugalis Kana-doje įsigijo dokumentus Viktoro Liberčio vardu, "Laisvosios Lietuvos" redaktorių tarpe figūruoja kaip Vytautas Laugalis, LPS valdyboje, kaip V. Nemunas, o "Patriote" rašo vėl daugybę kitokių pavardžių. Galvosūkis, kokia yra jo tikroji pavardė? Kas yra tas jų pirmininkas kun. J.S. Saudargas, F. Davis, M. Taurieka, V. Laukaitis ir kt.? Ar tai vis V. Laugalio slapyvardžiai?

Štai, kaip L. Gogelis laiške "Sandarai" charakterizuoja V. Laugalį: "Vytautas Laugalis - geras vyrukas, bet impulsyvus, ekscentriškas, dažnai keičias savo nuomonę, nuotaiką, planus. Gali kartais pridarinti kvailysčių ..."

Kas yra impulsas? Staigus, judesys sukeltas nervų jaudiklių veiklos ir nukreip-

Kasperavičius ir pradėjo tyrinėti, ar nebūta "sabotažo". To pasėkoje A. Viluckis, kaip nepartinis, turėjo nešti atsakomybę - atleistas iš vyr. auklėtojo pareigų.

Studijų draugė K. Virketytė turėjo viešai per studentų viešą susirinkimą pareikšti, jog jos tėvai, kaip "buožės", teisėtai išstremti į Sibirą. Ji turėjo įstoti į komjaunimą. Tą pačią procedūrą atliko ir buvęs klasės studijų draugas A. Knašas. Štai konkretūs sovietinio kasdieninio teroro pavyzdžiai.

Aš niekada neužmiršiu mano, išvežtų į Sibirą, į mirtį mokytojų: direktoriaus Trukano, anglisto - Užpurvio, klaipėdiečio Bajoro, matematiko Skirmanto, mokytojų Žukauskų, klasės draugų Lapinsko, Raudonio, Liudžių ir t.t. Tik vienas kitas grįžo palieges iš Sibiro kacetų.

Todėl jauniems mokytojams, kurie dėl atbėjimo nuo išorinio pasaulio atsiduoda okupanto reikalavimams - reikia laikis priminti, jog jų perdėtas mokinių prievartavimas su visais tais "izmais", gali turėti ateityje nemalonių pasekmių. Tokie prasižengimai yra registruojami atmintyje gyvų asmenų, vietos ir užsienio spaudoje. Taip pat reikalinga rašyti ir tu sovietinių mokytojų - politrukų aukoms, jiems suteikiant moralinio pastiprinimo. Šių adresų mes randame okupuotos Lietuvos pogrindžio spaudoje ir net oficialioje spaudoje. P. Kardys atliko didelį žygi, ne vienas okupuotos Lietuvos mokytojas susimąstys, pakeis savo sovietinį auklėjimą. Mokytojas - auklėtojas gali daug įrašyti į savo planus. Bet tu planų pravedimo kokybę, rezultatus priklauso nuo to - ar tai atlieka savo širdyje lietuvis partietis - patriotas, o taip pat asmuo, kuris pradeda baugintis, jog žlugus diktatūrinei Kremliaus sistemai, už mokinių prievartavimus ypač aštriose formose, gali tekti atsakyti prieš demokratinis įstatymus.

tas į tam tikro veiksmo atlikimą. Impulsyvus - linkęs veikti pirmo impulso (pasakatinimo) įtakoje.

Ką reiškia ekscentriškas? Paremats ryškiais kontrastais, keistomis labai juokingomis priemonėmis, žmogus su keistybėmis, įnoriais. Įnoris yra kaprizingas būdas, aikištingas.

Jei-gu Vytautas Laugalis iš tiesų yra tokio charakterio, kaip jo draugas L. Gogelis jį apibūdino, tai kam jįsi tinka? Ar tokiam nepastoviam charakteriui būtų galima patikėti kokią nors svarbią tautinę užduotį? Kur gali nuvairuoti vadas organizaciją, kurio nuomonė ir planai nuolatos keičiasi?

Dėl LPS biuletenyje skundimosi, kad LPS yra šmeižiama (apie ją neteisybė rašoma), norėčiau priminti, kad jei V. Laugaliui jo paties užrašytos mintys, tame biuletenyje išreikšta jo paties galvosena jam nėra savišmeižtas, tai kaip gali būti šmeižiku tas, kuris tuos pačius jo viešai parašytus žodžius cituoja ir viešai juos komentuoja? Jdomu, ar LPS veikėjas L. Gogelis, laiškuose man ir "Sandarai", apkaltinges V. Laugalį "prievertavimu", apie jį neteisingai parašiusiu ir prašydamas tai viešai paskelbti, bus LPS redaktoriaus pavadintas šmeižiku?

Dėl L. Gogelio man priekaišto "išpuoliu prieš LPS", norėčiau priminti, jei L. Gogelis yra literatūros žmogus, tai turėtų žinoti, kad nesutikimas, prieštaravimas LPS politinei linijai nurodant jos netinkamumą, kenksmingumą Lietuvos laisvinimui, nereiškia "išpuoli".

L. Gogelio laiške "Sandarai" jaučiamas įtarimas, lyg mano LPS komentarai ristiųsi su koku tui tui asmeniškumu. Nei L. Gogelio, nei V. Laugalio nepažįstu, su jais jokių ryšių niekada neturejau ir nieko prieš juos, kaip prieš asmenis, neturiu. L. Gogelio niekados nesu mačiusi, o su p. Laugaliu teko asmeniškai kalbėtis vieną kartą. Komentuodama rašinius, leidinius, ar organizacijų statusus bei tikslus, jokių asmeniškumų, piktumų, simpatijų, ar antipatijų nesivadovauju. Mano vienintelė svajonė, troškimas ir siekimas yra Lietuvos nepriklausomybė ir visi mano straipsnių komentarai eina viena ir ta pačia linkme; kas juos skaito, tas negalėjo to nepasitėbėti.

Ji jokių ginčus su L. Gogeliu dėl lietuvių - lenkų draugystės, ar LPS internacionalinio patriotizmo, nemanau leistis. Sovietinis patriotizmas ir religinis, ar kitoks, kosmopolitizmas mano sąmonėje neegzistuoja ... Aš nejučiu kitoms tautoms jokios neapykantos, bet nerandu reikalo dėl to savo tėvynės meilę, kaip dovaną, svetimoms tautoms padalinti. Tėvynė lietuvis turi tikrai vieną, todėl ir tėvynės meilė privalo jai būti tikrai viena ir nedaloma ... Labai abejočiau, jei L. Gogelis saktų, kad savo kaimyno motiną jis myli tokio pat stiprumo meile, kaip kad myli savo tikrąją motiną ...

Manau būtų idealiausia, jei LPS nariai apie savo reikalus, kas ką teisingai, ar neteisingai parašė bei nepasitenkinimus spausdintų savo pačių biuletenyje, ar tuose laikraščiuose, kuriuose jų nariai yra nuolatiniai bendradarbiai. Be to, nėra pareigautini privatus asmeniškis laiškas, nes tai nėra normali bei tinkama priemonė viešumon iškeltus faktus aptarti ...

SUKAKTUVININKAI

PETRAS PUSNIKAS SUKAKTUVININKAS

Prieš kelias dienas aplankiau sukaktuvininą Petrą P u s n i k a. Kaip visuomet, radau linksmai nusiteikusi, pasitiko su šypseną. Pasisveikinome, kaip gimnastams prietinka. Na, žodis po žodžio, pradėjome kalbėtis apie senus laikus, prisiminėme ir gimtuosius namus, gimines ir bendrus pažįstamus.

Anot Petro pasakojimo, nugirsto iš tėvų, jo senelis buvo kilęs nuo Utenos, iš kažkokio dvaro. Tas dvaras anais laikais buvo išmainytas su Baisogalos Komaro dvaro žmoneis. Gavęs blogos žemės viena dūbą (24 dešimtinės) apgyvendintas Lopų kaime, Baisogalos valsčiuje. Vėliau tą vadinamą dūbą ir trobas Petro tėvas pasidalino su broliu Antanu.

Petro tėvas, pagal anuos laikus, buvo apsišvietęs; jau prieš vedybas buvo renkamas Baisogalos valsčiaus viršaičiu ir kartais teisėju.

Petras gimė 1890 m. kovo 10 d. iš tėvų Kazimiero ir Veronikos-Bačkuskaitės, Pugnėnų kaimo, Baisogalos valsčiaus, Kėdainių apskr. Seimoje augo keturi vaikai: Petras, Konstancija, Kazimieras, Bronislava. Petras buvo vyriausias, todėl paūgėjęs, ūkio darbuose turėdavo pavaduoti tėvą.

Tėvas buvo užimtas tarnybos reikalais. Jei kada padėdavo prie ūkio darbų, tai tik iki pusryčių. Petruką palikdavo vieną. Darbyme čio metu kartais samdydavo vieną darbininką.

Kartą Petruką buvo paliktas suarti žuobriu lauką. Žemė susigulėjus - kieta. Įvyko nelaimė. Beariant nulūžo žuobrio iena. Toliau arti negali. Išsikinkęs arklį vedasi į namus, o namai dar tolokai. Bando užsėsti ant arklio, nepajėgia, per mažas. Dairosi kur akmenį, ar aukštesnę vietą, kur galėtų pasilipti, ir lyg tyčia niekur nėra. Taip susigrūdino, kad net ašara nuriedėjo. Nubraukęs ašara, pagalvojo: - O kiek turiu metų? Apšaukė, - tik vienuolikos!

Petruką iš prigimties buvo stambokos kūno sudėties, kaip tokį dar subrendusiu niekas neskaitė. Tačiau lauko darbuose nepasiduodavo ir subrendusiems, vyrams, o kartais juos aplenkėdavo. Talkose, rugiapiūtėse, griebėjos jo vengdavo, kad neapturėtų "sarmatos".

Atliekamam nuo ūkio darbų laikų pradėjo dirbti prie geležinkelio darbų. Žiema į dieną, žinoma, nuo saulės patekėjimo iki nusileidimo, uždirbdavo 50 kapeikų, o vasarą 75 kapeikas.

Kiek pasijutęs savarankišku, pradėjo galvoti, kad keturiems vaikams nuo 12 dešimtinių bus sunkoka verstis. Reikia dairytis kur nors pastovesnio darbo.

Kaimynas, grįžęs iš Rusijos anglių kasyklų, pasakojo, kad ten galima vykti uždarbiams ir jis galėtų pagelbėti gaunant pastovesnį darbą, kai grįš atgal į kasyklas.

Taip Petras, kaimyno prikalbintas, vyks ta su juo į Rusijos Ukrainos Ekatarinską guberniją anglių kasyklas. Ten sunkiai dirbdamas per du metus susitaurė, bet vėl nelaimė. Tuo laiku pradėjo siausti kažkokia užkrečiama liga: žmonės labai sirgo ir mirė. Palietė ir Petrą.

Ligos iškapkintas, vos gyvas išlikęs, sugrįžta atgal. Čia kiek atsigavęs po ligos, stoja su broliu Kazimieru skaldyti akmenis (inžinierius, miręs Amerikoje 1966 m.) Išvalė visus Baisogalos Komaro dvaro, apylinkės palivarų ir ūkininkų laukus nuo akmenų. Darbas buvo nesunkus, uždarbis pakenčiamas, bet kiek pavojingas. Kartą, šūvį užtaisant, sprogo, sužeidė koją, ir su sužeista koja vėliau atvyko į Ameriką.

Petrui atėjo laikas stoti į Caro kariuomenę. - Kam ne kam, bet Carui netarnaui, - pasakė Petras. Susižinojęs kelius, slapta nutarė vykti į Ameriką.

Atsiveikinęs su tėveliais, broliu, seserimis, kaimynais, draugais, Lopų kaimo apylinkės kloniais, kalneliais, Kiršino žaliuojančiomis lankomis, Pepalių piliakalnių,

su kuriuo buvo artimai susigyvenęs, - 1911 m. rugsėjo 23 d. iškeliauja nežinon.

Prekinį gyvulinį laivą, be jokių žmoniškų patogumų, Ameriką pasiekė per 8 dienas. Išsikėlė New Yorko uoste. Apsistėjo Brooklynne, nes čia turėjo jau anksčiau atvykusių pažįstamų ir gimnastų - dėdę, pas kurį laikinai prisiglaudė. Dėdė turėjo butą iš 4 kambarių, kur gyveno 8 suaugę ir keli mažamečiai, - turėjo gulėti po du lovose. Bet, kai vieni dirbo dienos pamainoje, kiti naktinėje, tai lovos niekad neatšaldavo.

Petrui tarp pažįstamų buvo pakenčiama, bet rūpėjo kasdieninė duonutė. Petras nenusiminė. Turėdamas stiprią valią, dar stipresnius raumenis, pasitikėjo savimi. Dirbo koks pakliuvo darbas. Kiek pasitaurė pinigų, su draugais nusipirko saliuoną, vėliau atpirko ir pradėjo verstis vienas. Šiame versle išsilaikė per 20 metų, pergyveno prohibicijos laikus, kada buvo sunkoka išsilaikyti, daug kainavo nervų ir baimes.

Pradėjęs jėgoms silpnėti ir keičiantis gyvenimo aplinkyboms, saliuoną likvidavo, pasirinko kiek lengvesnį darbą.

Petrui buvo sunkios Amerikoje kūrimosi sąlygos, bet lietuviška dvasia jame neišblanko. Liko toks pats, koks buvo prieš du gelį metų. Čia gyvendamas įsijungė į lietuviškas organizacijas, kur buvo reikalingas aktyvus darbas. Petras dalyvauja Angelių Karalienės chore, sekretorius 1911 - 1913 m. Brooklynne, Apreiškimo parapijos Brooklynne, N. Y. organizacijos Komiteto narys, 1913-1914 m., parapijos chore 1914-1917 m. Amerikos "Vyčių" Brooklynne kuopos narys, Amerikos piliečių Klubos narys, namo fondatorius. Amerikos Lietuvių Tautininkų Klubos narys nuo 1928 m. iki likvidacijos, jo išdininkas 1944-1948 m. JAV Lietuvių Bendruomenės I-mos apylinkės narys nuo jos čia atsiradimo, Amerios Lietuvių Tautininkų Sąjungos Pirmojo Sk. New Yorke narys.

Spaudoje rašė jumoristinius straipsnelius ("Vienybė", "Dirvai", "Rimbui"), nors pats su rašyba buvo susipažinęs Kazimiero Gvaldos Pepalių "mokykloje", kursą lankė nuo Pelenų dienos iki Verbų šeštadienio ir mokėsi tik rusišką raidyną. Prisimena, kaip Petrui buvo sunku rašyti rusišką "C", o kai parašydavo nevykusiai, tai jam atrodydavo kaip vėžio išvaizda. Lietuvišką raidyną iš-

moko pats nusižiūrėjęs iš kitų. Daugiau rašybos pramoko iš "Vienybės" redaktoriaus J. O. Širvydo. Jis tokius korespondentus, kartą pasikvietęs pas save, paaiškino, kaip reikia rašyti.

Taip Petras susipažino su rašybos pagrindais. Pradžioje į tėviškę laiškus rašydavo lietuviškai, bet rusiškais raidėmis. Vėliau jau rašė lietuviška rašyba. Paskiaustu laiku pradėjo rašinėti ir angliškai. Jo rašinių keletas atspausdinta dienraštyje "Daily News", rašinėjo iš senesnių laikų emigrantų gyvenimo.

Turi lietuviškų knygų knygynėlių. Buvo kelių laikraščių prenumeratarius remėjas. Akims silpnėjant, vis du savaitraščius prenumeruoja, dar iš artimųjų gauna dienraščius, seka lietuvišką visuomeninę kultūrinį gyvenimą. Jis yra aukojęs Lietuvos ir įvairiems kitiems reikalams. Seniau siuntė siuntinius, dar daugiau siuntinėja artimiesiems dabar, okupavus Lietuvą rusams komunistams.

Petro gyvenimo palydovė buvo TEKLĖ BITYTĖ iš Aušrėnų kaimo, Saulėnų valsč., su kuria gyvenimas sujungė 1919 metais, išgyveno 45 metus. Išaugino dukterį Olga, sūnų Petra, kurį abu jau išskeliamo amžinybėn. Žmonos Teklės 16 metų mirties sukakties proga, įamžinimui, pasiuntė Lietuvių Fondui 100,- dol. Dabar gyvena pas žentą Praną Grisaitį, Franklin Square, N. Y. kuriuodu vienas antrą suprantą (žentas ir našlajau) ir jau 5 metai labai gražiai sugyvena.

Tau Petrai, garbingą 90 metų amžiaus sukaktį švenčiant, linkiu geriausios sveikatos, gražios ateities. Ilgiausių metų! ...

K. L a u ž i n i s

KLADŲ ATITAIŠYMAS

Sandaros nr.9, pusl.5, skirsnely "Ažuolyno" drabužiai, 4-ta eil. iš viršaus praleista viena eilutė. Tas sakinytis turi būti:

Viršuje pastatytas puodo formos kūgis, apmautas tamsiu ornamentiniu žiedu, yra Izraelio arabų nuomoto nešiojimo stilius.

Kas skaito, rašo -
SANDARA
išsirašo

BALTIC BAKERY

4627 SOUTH HERMITAGE AVE Chicago, Illinois
Tel. LA 3-1510

2616 WEST 69th STREET Chicago, Illinois
Savininkas JUOZAS ANKUS Tel. 737-6784

E U D E I K I S

DOVYDAS P. GAIDAS - GERALDAS F. DAIMID
Laidotuvių Direktorai

TRYS MODERNIŠKOS KOPLYČIOS

4330 South California Avenue

Telefonai: LA 3-0440 ir LA 3-9852

4605-07 South Hermitage Avenue

Telefonas - YArds 7-1741-2

Nuo

1914 Metų

Midland Savings aptar nauja taupymo ir namų paskolų reikalais visas mūsų apylinkes. Dėkojame jums už mums parodytą pasitikėjimą.

Mes norėtum būti Jums naudingi ir ateityje

Sąskaitos apdraustos iki \$40,000.00

FRANK ZOGAS
President

2657 W. 69th St. Chgo., Ill. 60629 • Phone 925-7400

5 1/2%

paid quarterly
4 Year Savings
Certificates
Minimum \$5,000

7 1/2%

All accounts compounded daily -
Passbook Savings

MIDLAND SAVINGS
& LOAN ASSOCIATION
4040 Archer Avenue
Chicago, Illinois 60632
Phone 254-4470

Ir 8929 So Harlem Ave.,
Bridgeview, Illinois 60455
Phone 598-9400

MAŽEIKA & EVANS

Laidotuvių Direktorai

6845 SO. WESTERN AVENUE

TRYS MODERNIŠKOS
AIR-CONDITIONED KOPLYČIOS

MASINOMS VIETA

REpublic 7-8600 REpublic 7-8601

PETKUS

TĖVAS IR SŪNUS

Laidotuvių Direktorai

MARQUETTE FUNERAL HOME

2533 West 71st Street

Telef.: GRovehill 6-2345-6

1410 South 50th Avenue, Cicero

Telef.: TOWNhall 3-2108-9

TRYS MODERNIŠKOS KOPLYČIOS

Aikštė Automobiliams Statyti

SOL. BIRUTĖS KEMEŽAITĖS PLOKŠTELĖS YRA GERIAUSIA DOVANA SAVO ARTIMIESIEMS.

Plokštelė "Operų Arijų Rečitalis" (su Romos Operos Simfoninio Orkestro palyda) kainuoja 7,00 doleriai.

"Lietuvių Kompozitorių Solo Dainos" plokštelės kaina yra 6,00 doleriai.

Šias plokšteles galima gauti Chicagoje - MARGINIUOSE, 2511 West 69th St., - pas JONĄ KAVALIUSKĄ, 6437 So. Washenaw Ave, telefonas - 778 - 5091.

Taip pat SANDAROJE, 840 West 33rd St., Chicago, Ill. 60608, darbo valandomis (pirm., antr. ir trečiadieniais). UŽSAKANT PAŠTU iki 4 plokštelių, pašto išlaidoms reikia pridėti po \$1.00 už kiekvieną plokštelę, o užsakant 5 ar daugiau plokštelių, tai pašto išlaidoms nieko nereikia pridėti.

LAI DOTUVIŲ DIREKTORIAI

Lietuvių Laidotuvių Direktorių Asociacijos Nariai

PETRAS BIELIŪNAS

4343 S. CALIFORNIA AVE. Tel. LAfayette 3-3572

POVILAS J. RIDIKAS

3354 S. HALSTED STREET Tel. YArds 7-1911

STEPONAS C. LACK IR SŪNUS

(LACKAWICZ)
2424 W. 69th STREET Tel. REpublic 7-1213
2314 W. 23rd PLACE Tel. VIRginia 7-6872
11028 SOUTHWEST HIGHWAY, Paloe Hills, ILL 974-4410

PHILLIPS - LABANAUSKAS

3307 S. LITUANICA AVE. Tel. YArds 7-3401

JURGIS F. RUDMIN

3319 S. LITUANICA AVE. Tel. YArds 7-1138, 1139

VASAITIS - BUTKUS

1446 S. 50th AVE., CICERO, ILL. Tel. OLYmpic 2-1093
TURIME KOPLYČIAS VIŠOSE MIESTO DALYSE

PASSBOOK SAVINGS...
the best way to save regularly!

5 1/2%
Paid and Compounded Quarterly

OUR SAVINGS CERTIFICATES 8% EARN UP TO

Mutual Federal Savings and Loan

2212 WEST CERMAK ROAD CHICAGO, ILLINOIS 60608
PETER KAZANAUSKAS, President Phone: VIRginia 7-7747

HOURS: Mon. Tue. Fri. 9-4 Thur. 9-8 Sat. 9-1

SERVING CHICAGO AND SUBURBS SINCE 1905